

VALGFOREDRAG I SØRSKOGBYGDA

Norge er i dag på verdenstoppen når det gjelder levestandard og livsstandard. Vi har samtidig et samfunn der levekårene er mère likelig fordelt enn i de aller fleste land. Det slår ut i helse, utdanning, sosial standard og i fredelige sosiale forhold.

De fleste tar disse godene som en selvfølge. Men det er det ikke. Mørke skyer truer. Det er i en vanskelig internasjonal situasjon vi skal stake ut veien videre.

2.

Det er fem store saker som er kjernen i Arbeiderpartiets program:

Arbeid for alle

Sikkerhet, avspenning og fred

Forsvar for velferdsstaten

Oljen for hele folket

Likestilling og demokrati

Vi har ikke valgt disse sakene fordi de er lette eller populære. Tvert om: De er tunge og vanskelige saker der løsningene krever noe av oss. Vi har valgt dem fordi de avgjør vår framtid som folk.

Årene som kommer stiller Norge overfor en utfordring vi ikke har møtt i den siste generasjonen. Verdensøkonomien er i ulage. Det er nå omlag 25 millioner arbeidsløse i de vestlige industrilandene. Og tallet ventes å øke.

Klarest ser vi virkningene av en Høyre-orientert politikk i Storbritannia. Margaret Thatcher sa hun skulle føre en politikk som ville gjøre folk mer arbeidsvillige. Det har hun klart. Storbritannia har snart 3 millioner som er arbeidsvillige fordi de er arbeidsledige.

Vi er skuffet over at konservative vestlige regjeringer legger så liten vekt på sysselsettingen. Men vi må ta til etterretning at det internasjonale samfunn ennå

4.

ikke er beredt til å lage en samlet aksjonsplan for å bekjempe arbeidsløsheten. Det innebærer at den økonomiske veksten ute vil bli svak i de åra som kommer.

Utviklingen ute vil også ramme oss. Truselen om massearbeidsløshet står nå utenfor våre dører. Viktige næringer vil merke vansker. Også her hjemme må den økonomiske veksten bli svakere. Dette truer også vår velferd i Norge. De neste 4 årene vil bli viktige for oss. Behovet for en fast politisk styring er påtrengende.

Regjeringen har satt arbeid for alle som det viktigste mål. Når Arbeiderpartiet legger slik vekt på arbeid, er det fordi arbeid er nøkkelen til løsning av sentrale

Samfunnsoppgaver. Arbeidsledighet rammer de unge som vil inn i yrkeslivet og som er i den mest sårbarer alder. Ved mangel på arbeid sjaltes de eldre og svakere lettest ut, og det blir vanskeligere for kvinnene å komme inn. Svikter sysselsettingen, kommer utkantene dårligere ut.

Og arbeid er viktig for det enkelte menneskes selvrespekt. Gjennom arbeid ser en resultater av egen innsats, og gjennom samvirke utvikles fellesskapet med andre. Arbeidsledighet skaper en følelse av å være unyttig og overflødig. Selvtilliten svekkes og solidariteten med samfunnet skades. Dette ligger bak den alvorlige situasjonen vi har sett utvikle seg i Storbritannia i sommer.

Kort sagt: Makter vi ikke å holde arbeidsledigheten nede, vil vi ikke kunne holde velferden oppe. Arbeidsledighet løser ingen økonomiske problemer. Den skaper sosiale problemer.

Vi får ikke arbeid for alle gratis. Vi må ha vilje til å si nei til mange krav for å kunne si ja til de områdene som er viktigst. Vi kan ikke både få en sterk økning i vårt forbruk og samtidig trygge arbeidsplassene i årene framover. Vi må dempe inflasjonen og styrke konkurransen. Derfor er Regjeringens langtidsprogram nøkternt lagt opp.

Oljeinntektene vil hjelpe oss, men bare et stykke på vei. Vi bruker allerede i dag de oljeinntektene vi nå har. Uten disse måtte vi skjære privat og offentlig forbruk ned.

Det er et problem for Arbeiderpartiet at mange velgere ikke storstår alvoret i den økonomiske situasjonen. Vi har i Norge bak oss en sammenhengende periode med sterk vekst i produksjon og forbruk. Mange planer og forventninger bygger på at veksten vil fortsette med uforminsket styrke. Men på grunn av den internasjonale økonomiske utvikling, kan den ikke det.

8.

Arbeiderpartiet i Hedmark og Oppland var i møte hos meg i juni for å drøfte innlandsfylkenes problemer. Regjeringen vil om kort tid oppnevne et eget utvalg til å vurdere forutsetningene for en videre utvikling av næringslivet i fylkene Hedmark, Oppland, Buskerud og Telemark.

Innenfor de trangere økonomiske rammer vil Arbeiderpartiet opprettholde og bygge ut videre den velferdsstat som er skapt i Norge. Med mindre forbruksvekst blir det viktigere enn noen gang at de svake grupper i samfunnet blir tilgodesett.

Et hovedpunkt hos Arbeiderpartiet har alltid vært å bygge opp et solidarisk samfunn. Vi trenger alle et

samfunn preget av solidaritet og felles ansvar. Alle kommer i perioder med svakhet som sykdom eller alderdom. Det gjør også de sterkeste. Som følge av endringer i samfunnet kan en gruppe som har vært sterk plutselig bli utsatt og svekket. Derfor er det også i vår egen interesse å ta hensyn til og ansvar for hverandre i våre avgjørelser. Velferdsstaten bygger på idéen om det solidariske samfunn.

Sikkerhet, avspenning og fred er et tema som er livsviktig for oss alle. Vi ser hvordan frykt og uro preger stadig flere mennesker, ikke bare i vårt eget land. Rustningskappløpet fortsetter. Troen på at den farlige spiralen kan brytes, er blitt svekket nå ved inngangen til

1980-åra. Derfor stiller det krav til engasjement, nytenkning og systematisk innsats for avspenning, rustningskontroll og nedrustning.

Arbeiderpartiet har reist saken om atomfrie soner. Mye kritikk har vi møtt. Mistenkeliggjøring fra Høyres side har det ikke manglet på. Likevel tror jeg rolig vi kan konstatere at vårt initiativ faktisk har bred støtte, både blant folk flest - og etter hvert også i de andre politiske partiene. Høyre går nå langt stillere i dørene - også i den saken.

Forrige helg fikk vi vite at den amerikanske regjeringen har vedtatt å sette igang produksjon av nøytronvåpen.

11.

På vegne av Regjeringen beklaget jeg straks dette vedtaket og at det ikke og at det ikke hadde funnet sted konsultasjoner med USAs allierte. Arbeiderpartiets sentralstyre støttet mandag denne reaksjonen som vi vet har overveldende tilslutning i det norske folk. Det er nå et krav fra alle grupper i folket at vi kommer over til forhandlinger og konkrete tiltak for rustningskontroll og nedrusning.

Høyres talsmann i forsvars politikken - Hysing Dahl hevdet først at dette var et amerikansk anliggende, men dette er noe som i høy grad også angår de europeiske allierte - og som angår klimaet foran Øst/Vest-forhandlingene om atomvåpen i Europa.

12.

De borgerlige partiene har til nå kjørt en valgkamp der de samtidig lover mer av alle goder og mindre skatt. Taktikken er å kjøre sakene fram en for en - og håpe at velgerne ikke gjennomskuer dobbeltspillet. For det er umulig å få mer og yte mindre. Det er like umulig i samfunnshusholdningen som i vanlig husholdning å kjøpe mere og betale mindre.

Men nå er det tydelig at Willoch begynner å få kalde føtter. Han innsør nå at han vil få problemer med å innfri alle de løfter Høyre har gitt velgerne. For å forebygge de skuffelser som må komme etter en eventuell borgerlig valgseier, forsøker han nå å helgardless seg. Metoden er enkel: Gi Arbeiderpartiet skylden på forhånd.

Willoch sa i et foredrag i går at Arbeiderpartiet har skaffet landet et nytt alvorlig inflasjonsproblem som vil bryte ut ved inngangen til 1982 når prisstoppen oppheves. Etter dette kan ingen løve rask overgang til mindre inflasjon, sa Willoch.

Han påstår med andre ord at vi ville ha stått oss bedre uten pristiltakene. For han går nå til angrep på de økonomiske tiltakene. Mener Willoch virkelig det han uttaler, at tiltakene vil virke negativt på prisutviklingen?

Ville Høyre ha foretrukket et indeksoppgjør til høsten? Mener Willoch at prisproblemene sto bedre før 6. august enn etterpå? Har vi redusert våre muligheter til å

mestre prisutviklingen med Regjeringens prispolitiske tiltak?

Jeg vil spørre Kåre Willoch rett ut: Vil Høyre gå imot disse tiltakene når de kommer til behandling i Stortinget?

Han sier at alle gode tiltak skal legges til side - at det han kaller "lettsindige" og "inflasjonsdrivende" tiltak må vente. Betyr dette at han nå er i ferd med å gå bort fra den felleserklæring de borgerlige partier la fram til Langtidsprogrammet, og som mer enn noe annet var en inflasjonserklæring?

Han påstår så at vi har gjort kuvending fordi statsråd Sissel Rønbeck i juni sa at prisstopp ikke var aktuelt. Ja, hva annet kunne en statsråd med ansvar for prispolitikken si på det tidspunkt. Jeg er glad for at vi har en utmerket prisminister som har vist at hun kan holde tunga rett i munnen.

Willoch gjentar også påstanden om det han kaller Arbeiderpartiets "mislykkede politikk". Sannheten er at politikken har vært vellykket:

- Vi har unngått arbeidsledighet
- Vi har en god vekst - selv uten olje bedre enn de fleste nasjoner vi kan sammenlikne oss med.

Willoch bruker et bilde: Han sier at vår økonomiske politikk er som å hoppe fra tue til tue i en hengemyr.

Det er slettes ikke noe dårlig bilde det. Det er en hengemyr som er skapt av den internasjonale krisen. Men som ganske riktig Kåre Willoch konstaterer: Vi har til forskjell fra mange andre land greid å komme oss tørrskodd gjennom.!

Samme dag var også Kjell Magne Bondevik i spaltene. Han gjentar Willochs melodi: Finanspolitikken har vært uheldig. Men hva har Kristelig Folkeparti bidratt med? De var også med på ønskelisten i den borgerlige fellesinnstillingen. Videre er Bondevik urolig for

inflasjonsvirkningen fra oljesektoren. Men hva venter ham i samarbeid med Høyre? De vil jo ikke sette ned tempoet - tvert om - de går lengst av alle i å ville øke det raskt. Han går mot det han kaller den liberale rentepolitikken -men Høyre vil ingen ny rentepolitikk.

Mønsteret er klart: De kjører fram hver sine saker - de fisker fortsatt med hver sine agn. Ingen av dem våger å innrømme at det ikke er mulig å oppfylle alle ønsker samtidig - man kan ikke samtidig heve og senke renten, ikke samtidig heve og senke tempoet i oljevirksomheten, ikke samtidig øke og minske de offentlige utgifter. De driver dobbeltspill.

Velgerne har nå krav på å få vite hva en borgerlig regjering tenker å gjøre. Det er bevisst tåkelegging å fortelle mer om hva de ønsker hver for seg - når ønskene er umulige å forene.

Det er jo tre forskjellige borgerlige partier som forteller velgerne at de skal danne regjering sammen. De har ikke lagt frem noe regjeringsprogram og de har ikke tenkt å gjøre det. Vinner de valget, skal de sette seg ned for å diskutere. Det kan ta tid. Og det er fare for at det vil gi handlingslammelse. For saken er jo at de tre partienes programmer spriker på avgjørende punkter. Ja, det er delvis selve grunnholdningene som er forskjellige.

Et grunntrekk ved Høyre, er partiets negative holdning til styring gjennom fellesskapet. Det var ikke ubegrundet at Guttorm Hansen en gang brukte ordene "muggen statsskrek". Men partiet er stadig ute etter å klappe vingene på offentlige organer og avgrense deres virkefelt. Partiet bærer stadig på sin skapsis til offentlig styring. Stadig tror de og sier de at alt skal gå så mye bedre om bare bedrifter, privatpersoner og særinteresser får utfolde seg mere fritt, uten helhetlig samroddning og felles mål.

Senterpartiet har gjennom flere år villet tegne et annet bilde av seg selv. Partiet har lagt stor vekt på å fremstille seg som partiet som er levende opptatt av

ressursforvaltning. Her har partiet ofte stilt seg på linje med mye av det som Arbeiderpartiet har utviklet gjennom 70-årene til praktiske politiske og administrative realiteter.

Regjeringen har systematisk arbeidet for utvikling av nye og bedre virkemidler for samordnet planlegging - blant annet for å skape et beslutningsgrunnlag som sikrer de langsigktige hensyn i miljø- og ressursforvaltningen. Utviklingen av et bedret datagrunnlag og nye styringsmuligheter i form av ressursregnskap og ressursbudsjett er viktige eksempler på dette. En ny planleggingslov med sikte på utvidet demokrati, desentralisering og forenkling er en annen viktig hjørnesten i dette arbeid.

Ut fra den store vekt Senterpartiet mener å legge på langsiktig ressursforvaltning og miljøpolitikk, var det grunn til å vente at partiet sto frem som en helhjertet støttespiller for de konkrete forslag som etter hvert ble fremmet. Men vi ser stadig det motsatte - Senterpartiet klarer ikke helt å velge. Skal de ha en klart borgerlig, høyrepreget profil - eller markere sterkere samfunnsansvar, fellesskap og langsiktig, målrettet ressursforvaltning?

Da Regjeringen Nordli høsten 79 la frem forslag om å opprette et eget planleggingssekretariat med ansvar for den langsiktige samordning og planlegging, var Senterpartiet med på Høyres surmulete motstand mot dette tiltaket for å sikre en bedre og mer langsiktig planlegging. Borte var vekten på disse viktige hensyn.

Da planleggingsloven kom opp i Stortinget, fulgte Senterpartiet igjen Høyre. Borte var interessen for en bedre desentralisering av ansvar, borte omsorgen for å gi det lokale nivået - kommunene et effektivt styringsinstrument for å ta vare på langsiktige interesser.

Det moderne samfunnet stiller oss overfor meget vanskelige styringsproblemer. Ny teknikk øker våre muligheter, men skaper nye problemer. Sektorinteressene og kortskiktige hensyn står sterkt, samordningen og langsiktige hensyn står svakere. Arbeiderpartiet har derfor lagt stadig større vekt på oversikt, sammenheng, helhet og konsekvens. Skal vi mestre samfunnsutviklingen, må vi legge en ganske annen vekt på styringsproblemene.

Senterpartiet har tradisjonelt vært sterkt opptatt av landbruks- og distriktpolitikk. Kan vi tenke oss den utviklingen som her har skjedd uten en sterk og aktiv stat? Vi vet at vi møter vanskelige fordelingsproblemer - mellom bransjer og næringer, mellom distrikter og i det internasjonale samfunn. Vi vet jo at disse ikke kan løses av markedsmekanismene - tvert om.

Jeg kan ikke forstå annet enn at Senterpartiet har kommet i dårlig selskap når det gjelder å få virkeligjort partiets engasjement i den langsigte ressurs- og miljøpolitikken. Dette er kanskje forklaringen på at vi hører så lite til Senterpartiet og Kristelig Folkeparti i denne valgkampen. Hvor er de? Hva er dette for gjemsel

eller blindebukk som lekes? Har partiene gitt opp på forhånd overfor et Høyre som mer og mer regner med å få det slik de vil? Her i Hedmark har Senterpartiet sterke innslag av vilje til samfunnsstyring og rettferdig fordeling. Har geriljaen lagt ned våpnene for godt? Har man kapitulert for den kjennsgjerning at samarbeid med Høyre i dagens situasjon bare kan skje på Høyres premisser?

Siden det stadig vekk står mange fornuftige ting om ressursforvaltning og miljøpolitikk i mellompartiene program, bør velgerne få vite om dette er alvorlig ment. Er det Høyres markedsfilosofi eller mellompartiene salsing på samordning og styring gjennom fellesskapet som skal bli retningsgivende for en trepartiregjering?

Når Høyre har 70 prosent av de borgerlige stemmene og mellompartienees profil blir stadig mer usynlig i det politiske ordskiftet, gir svaret seg selv: Vi får Høyrepolitikk hva enten det blir en ren høyregjering eller en blandingsregjering. Eller vi får handlingslammelse. Det som det ikke kan være mye håp om, er at det blir gjennomslag for det langsiktige forvaltningssynet mange i mellompartiene står på. De politiske og maktmessige realitetene er ganske andre.

Når vi hører de borgerlige partier i denne valgkampen, kan man få det inntrykk at Norge snart er konkurs, at det er elendighet og vanstyre som omgir oss. Det gjør det nødvendig å minne om et par grunnleggende kjenns-

gjerninger: Norge er i dag på verdenstoppen når det gjelder levestandard og livsstandard. Vi har samtidig et samfunn der levekårene er mere likelig fordelt enn i de aller fleste land.

Dette vet vi når vi tenker oss om. Dette ser vi når vi sammenlikner med andre land. Men vi har 3 borgerlige aviser for hver arbeiderpartiavis. Det gjentas hver dag der usanne påstander om at Arbeiderpartiets politikk er mislykket.

La meg bare si: tro mere på egne øyne enn på borgerlige aviser! Se dere rundt! Da ser dere at vår situasjon er enestående i en verden i krise.

De borgerlige partier gjentar og gjentar påstandene om det de kaller "Arbeiderpartiets feilslatte politikk". Teknikken de bruker er ganske enkel - og dessverre effektiv hos litt for mange: De sammenligner ikke med andre land - det ville vi komme alt for godt ut av - særlig hvis vi tok de høyrestyrte. De sammenligner ikke med tidligere tider - de satser på at folk glemmer fort. Det de satser på, er derimot dette: Systematisk næring og unyttelse av all misnøye og irritasjon. De rendryker og forstørrer alle negative sider ved sakene, de omtaler bare kostnader og ulemper og tier bom stille om alle fordelene. De underslår at reguleringer og offentlige tiltak er nødvendige for at alle skal få del i godene, for å hindre at de sterke og rike overkjører

de svake. Høyres holdning til skattekjønnene er lett å gjennomskue. Systematisk spres den misforståelse at du kan få goder uten betaling, få fordeler uten ulemper, at du kan nyte uten å yte.

Det er ingen rabatt på velferdsstaten. Vi som er yrkesaktive må regne med et skikkelig skattenivå for å dekke kostnadene. Vi vet at kvoteordninger er nødvendige i likestillingspolitikken - fordi lik behandling av dem som fra før står ulikt, holder ulikheten ved like. Vi må avsløre de mange uvederheftige påstandene. Vi må avsløre falskheten i høyretonene.

Et regjeringsparti og en regjering føler først og fremst ansvaret for å styre landet. Initiativ og konkrete løsninger gjennom år er den beste bevisførsel for vår politikk, for våre grunnholdninger og for troverdigheten også i årene som ligger foran oss. Våre programmer og opplegg er forlengst klargjort og lagt fram for velgerne. Nå i selve den utadrettede korte valgkampen er det også vår plikt å gå aktivt ut til velgerne. Vi skal huske at det er opposisjonens vesen å bringe fram kritikk og klagemål. Slik må det være. Men med de tendenser til det jeg vil kalte krisemaksimering, som vi har sett i de senere år, og som når topp-punktet nå under valgkampen, må vi gå aktivt ut og minne om den faktiske virkelighet. Det norske folk skal nå velge og de må selv ta ansvar

for det valget. Men vi må sørge for at vi har tegnet det bildet av våre ærede motstandere som saklig sett kan bli dem til del. Velgerne skal i allfall ikke kunne si at vi ikke sa ifra!

Vi i Arbeiderpartiet har en kjempejobb foran oss i de nærmeste fire-fem ukene. Det er også vår demokratiske rolle og plikt å la velgerne få mest mulig klarhet i hva valget står om. Da kan vi ikke tillate oss å forbigå våre ærede motstandere i taushet selv om det kunne være fristende. Vi skal skjære igjennom alt det borgerlige dobbeltspillet. Vi må kreve at de partier som søker regjeringsmakt har mot og kraft til å svare det norske folk på det enkle spørsmålet: Hvilken politikk vil dere

fore om dere får makten? Dere går ut i valgkampen med tre programmer som spriker i alle retninger. Velgerne har krav på klarere beskjed om den politikk som skal føres.

Det norske folk må nå velge: Ønsker vi en regjering som vet hva den vil og som kan vise til resultater? Eller skal vi kaste oss og lande ut i et borgerlig eksperiment, med ukjent program og ukjent kurs?

Det er dette valget dreier seg om. Vi trenger ikke gå langt for å finne ut hva borgerlige samlingsregjeringer fører til. Willoch liker ikke å bli minnet om Borten-regjeringen som falt fra hverandre av indre

splid. Han sier dette er så lenge siden. Men det er nå engang den eneste erfaring det norske folk har med den slags. Og går vi til Sverige, har vi to ganger på få år sett den spesielle formen for langsomme selvmord som kjennetenger borgerlige koalisjonsregjeringer.

Store velgergrupper er i bevegelse. Valget er ikke avgjort. Nå gjelder det å få fram hva partiene står for. Det er her de borgerlige svikter. Valget skal dreie seg om hvordan landet skal styres. Arbeiderpartiet gir velgerne svar før de skal ta standpunkt. Vi har lagt fram vårt program. På det grunnlaget ber vi om velgernes tillit den 14. september.